

Lieksan kaupunki/
Perusopetuksen opetussuunnitelma (1.–9.lk:t)

OPPIMISEN TUEN UUDISTUS / 1.8.2025

KPL 7 "Oppimisen tuki"

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen¹⁶⁰. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁶¹ antavat kestävän pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjes telyihin¹⁶². Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevana ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁶³. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia¹⁶⁴. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁶⁵. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan¹⁶⁶, ne suunnitellaan¹⁶⁷ ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulukäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

7.1. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin¹⁶⁸. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi-- ja perusopetuksen toimintaa¹⁶⁹. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁷⁰. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen¹⁷¹. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta¹⁷². Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään¹⁷³.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁷⁴.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava¹⁷⁵. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas-- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä¹⁷⁶. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhoitopalvelut ja monialainen

yksilökohtainen opiskeluhoito tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁷⁷.

Opiskeluhoitosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa¹⁷⁸. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa¹⁷⁹.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä¹⁸⁰ tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

LIEKSA

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttaminen on opetuksen järjestäjän eli Lieksan kaupungin vastuulla. Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus turvata riittävät resurssit ja varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteutuminen perusopetuksessa osana kaikkea perusopetuksen toimintaa.

Kuntalain mukaan kaupunginvaltuusto hyväksyy vuoden loppuun mennessä kaupungin talousarvion kalenterivuodeksi kerrallaan. Talousarvion yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on suunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja

kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Perusopetus kuuluu hyvinvoinnin palvelualueeseen. Palvelualueesta vastaavan toimielimen tehtävät ja toimivalta määritellään Lieksan kaupungin hallintosäännössä. Palvelualueen johtaja vastaa palvelualueensa toiminnasta sekä johtaa ja kehittää sen toimintaa yhdessä toimielimen kanssa. He myös vastaavat talouden ja toiminnan toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä palvelualueellaan.

Rehtori vastaa omasta tulosyksiköstään. Rehtorien ja vararehtorien vastuut ja tehtävät on määritelty Lieksan kaupungin hallintosäännössä.

Rehtori on koulunsa talous-, henkilöstö- sekä pedagoginen johtaja. Hän vastaa tulosyksikkönsä ja kunkin yksittäisen oppilaitoksen oppimisen edellytyksiä tukevien

opetusjärjestelyjen suunnittelusta ja resurssien käyttämisestä, rakenteellisista ratkaisuista, tukitoimien suunnitelmallisuudesta sekä opetusjärjestelyjen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt kirjataan tarkemmin koulujen lukuvuosisuunnitelmiin. Kirjaamisesta vastaa rehtori.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

Lieksan kaupungin perusopetusta antavissa yksiköissä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen sekä oppilaskohtaisten tukitoimien resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Kirjaaminen tapahtuu yhdenmukaiseen lomakkeeseen sähköisesti. Lomakkeessa on kuntakohtaisia osioita, mutta suurin osa laaditaan yhteistyössä yksikkökohtaisesti.

Tulevan lukuvuoden suunnittelu ja resursointi aloitetaan hyvissä ajoin edellisen lukuvuoden keväällä tehden yhteistyötä moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan opetuksen toteuttamisen keskeiset periaatteet. Vuosittain kirjattavia asioita ovat:

- opetusryhmät
- henkilöstöresurssi (mm. erityisopettajat, resurssiopettajat, koulunkäynninohjaajat, luokka- tai ryhmäkohtaiset avustajat)
- tuntiresurssit
- ryhmäkohtaisen tuen tuntiresurssi, vähintään 0,122 h/vko/oppilas
- suunnitelma ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisesta
- yleisen- ja opetuskielen tukiopetuksen resurssi ja suunnitelma sen toteuttamisesta
- suunnitelma oppilaskohtaisen tuen toteuttamisesta
- pienryhmien ja erityisluokkien muodostamisen sekä inklusiivisen opetuksen järjestämisen keskeiset periaatteet
- lukuvuosittain päätettävät muut opetustyötä ohjaavat keskeiset toimintaperiaatteet ja tavoitteet (mm. lukuvuoden teema, kehittämiskohteet, seulonnat ja testit)

Lukuvuosisuunnitelman liitteenä on yksiköiden laatima toiminnan vuosikello. Siihen kirjataan toiminnan suunnittelun, aikataulutuksen, arvioinnin ja raportoinnin tueksi lukuvuoden tärkeät ajankohdat ja tapahtumat.

Lukuvuosisuunnitelma ja vuosikello ovat Wilmassa, ja niitä voidaan täydentää lukuvuoden aikana.

Lukuvuosisuunnitelman ja sen myötä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista lukuvuosittain vastaa rehtori yhteistyössä koulun henkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisessa ja oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamisessa

rehtori vastaa

- opettajien lukujärjestysten laatimisesta ja opetusryhmien muodostamisesta siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja opettajan on mahdollista huomioida opetusryhmien tarpeet riittävän hyvin
- luokka- tai ryhmäkohtaisten avustajien, koulunkäyntiavustajien tai koulunkäynninohjaajien hyödyntämisestä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena
- rakenteellisista ratkaisuista, jotka mahdollistavat opettajien sekä moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden yhteistyön

opettaja vastaa

- oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja vahvuudet huomioon ottavavasta opetuksesta ja opetuksen eriyttämisestä
 - pedagogisista ratkaisuista, joilla huomioidaan paitsi tuen tarpeet, myös nopeammin etenevät tai laajempia tavoitteita opiskeluunsa tarvitsevat oppilaat
 - eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavasta kielitietoisesta opetuksesta
 - yhteistyöstä muiden opettajien sekä moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa
- koulun toiminnan johtamisesta koulun lukuvuosisuunnitelmassa sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen keskeisiä periaatteita

Esteettömyys ja saavutettavuus

Pohjaa YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnaiseen pöytäkirjaan (2015), THL:n internetsivuihin/ yhdenvertaisuuden käsitteet sekä Oikeusministeriön demokratia- ja julkisoikeusosaston internetsivuihin/ yhdenvertaisuussuunnittelu.

Tavoitteena on toimintaympäristö, jossa jokainen voi osallistua toimintaan yhdenvertaisesti. Tällaista ympäristöä kutsutaan saavutettavaksi. Saavutettavuus syntyy, kun

toimintaympäristöstä poistetaan mahdollisimman monet liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteet.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta käytetään usein sanaparina. Esteettömyys tarkoittaa lähinnä fyysistä ympäristöä; rakennuksia, ulkoalueita ja koulukuljetuksia. Esteettömyyden huomioiminen tarkoittaa esimerkiksi tilojen tarkoituksenmukaisuutta, akustiikkaa, äänieristystä ja valaistusta. Vanhoihin tiloihin tai esimerkiksi vammaisen oppilaan koulupäivän järjestelyihin voidaan tehdä kohtuullisia mukautuksia sekä hyödyntää erikoissuunnittelua. Uudisrakentamisessa ja esimerkiksi palvelujen kehittämisen yhteydessä puhutaan kaikille sopivasta suunnittelusta.

Saavutettavuus tarkoittaa lähinnä aineetonta ympäristöä; toimintakulttuuria, osaamista ja oppimateriaaleja. Saavutettavuuden huomioiminen tarkoittaa esimerkiksi yhdenvertaista pääsyä tiedottamiseen ja viestintään sekä muihin tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin. Saavutettavuutta on myös esimerkiksi oppilaiden moninaisuuden huomioon ottava ilmapiiri ja asenteet sekä positiivinen erityiskohtelu, jolla voidaan suunnitellusti tukea ja parantaa esimerkiksi vammaisten oppilaiden hyvinvointia ja yhdenvertaista asemaa koulussa.

Kaikkien oppilaiden sivistykselliset oikeudet huomioidaan ja edistetään täysimääräistä osallistumista yhteisöön. Toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, kehitetään.

Opetuksen eriyttäminen

Pohjaa teokseen Onnistu eriyttämisessä (Roiha & Polso 2023)

Eriyttäminen on opetuksen lähestymistapa, jonka tehtävänä on ottaa huomioon oppilasryhmien moninaisuus ja oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot sekä erilaiset tavat oppia. Se perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Opetuksen eriyttäminen tarkoittaa kaikkia käytännön keinoja ja opetuksen periaatteita, joiden avulla opettaja ottaa huomioon luokan ja sen jokaisen oppilaan yksilölliset ominaisuudet tukeakseen hänen oppimistaan ja koulunkäyntiään parhaalla mahdollisella tavalla. Eriyttäminen ohjaa sisältöjen ja työtapojen sekä tarkoituksenmukaisten opetusjärjestelyiden valintaa. Eriyttäminen ehkäisee oppimisvaikeuksia ja tuen tarvetta ja sen avulla voidaan parantaa oppimistuloksia, luoda oppilaalle positiivista kuvaa itsestä oppijana sekä vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Eriyttäminen mahdollistaa onnistumisen kaikille ja se tekee koulunkäynnistä oppilaille mielekkäämpää. Opetuksen eriyttäminen parantaa luokan työrauhaa ja edistää erilaisuutta hyväksyvää ja kunnioittavaa koulukulttuuria.

Eriyttävässä opetuksessa oppilaan yksilöllisyys tulee huomioida seuraavissa koulunkäynnin osa-alueissa:

1. OPETUSJÄRJESTELYT

Joustava ryhmittely, jonka perusteena voivat olla esimerkiksi oppilaiden työskentelytyylit, sosiaaliset suhteet tai kiinnostuksen kohteet. Joustava ryhmittely mahdollistaa kohdennetumman opetuksen ja esimerkiksi vertaistuen hyödyntämisen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia oppia toisiltaan, auttaa, neuvoa ja tukea toisiaan sekä toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Joustavaa ryhmittelyä voi ja kannattaa kokeilla rinnakkaisluokan opettajien

kanssa sekä myös yli luokka-asterajojen. Ryhmittelyä vaihdellaan usein ja oppilaan tarpeita arvioidaan jatkuvasti.

Samanaikaisopettajuus

- **Tuettu opettaminen**, jolloin toinen opettaja on päävastuussa luokan ohjeistamisesta toisen opettajan antaessa oppilaiden parissa kohdennettua ja yksilöllistä tukea.
- **Rinnakkain opettamisessa** molemmat opettajat ohjaavat samanaikaisesti osaa luokan oppilaista samassa tilassa.
- **Täydentävä opettaminen**, jossa toinen opettaja on päävastuussa koko luokan opetuksesta. Toinen opettaja täydentää ja monipuolistaa opetusta samanaikaisesti koko ryhmälle.
- **Tiiminä opettaminen**, jolloin opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat opetusta yhdessä. Molemmat opettajat ovat vastuussa tunnin kulusta ja oppilaiden oppimisesta. Ohjeistajan ja tukijan rooleja vaihdellaan opettajien osaamista luontevasti hyödyntäen.

Oppituntien palkitus, jolloin oppitunteja sijoitetaan lukujärjestyksessä samaan kohtaan kahdelle tai useammalle opettajalle. Oppituntien palkitus mahdollistaa erityisopetuksen resurssin tasaisemmin kaikkien oppilaiden hyödyksi säästämällä samalla resurssia ja mahdollistaen sekä samanaikaisopetuksen että pienryhmät. Palkitus voi koskea myös esimerkiksi rinnakkaisluokkien jakotunteja. Myös yhteisen suunnitteluajan palkitus on tärkeää.

Tukiopetus, joko ennakkoivasti tai kertaavasti. Tukiopetus voi olla tehokas, oppituntia lyhyempikin opetustuokio. Tukiopetusta on mahdollista hyödyntää ylöspäin eriyttämiseen esimerkiksi osallistumalla ylemmän luokan oppitunnille tai ylemmän luokan tukiopetukseen. Oppilas voi osallistua myös rinnakkaisluokan tai alemman luokka-asteen saman oppiaineen tunnille kertaamaan läpikäytyjä asioita.

Koulunkäynninohjaajien, luokka- tai ryhmäkohtaisten avustajien monipuolinen hyödyntäminen joko tukea tarvitsevan oppilaan kanssa tai lahjakkaimpien oppilaiden kanssa, jolloin opettaja vapautuu ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita.

Oppilaiden osallistaminen opetusjärjestelyjen valintaan ja työskentely omien kiinnostuksen kohteiden parissa. Työskentely eriytyy itsestään sekä alas- että ylöspäin. Oppilaat saavat itse valita työtapsansa, esim. kirjallinen tehtävä, suullinen tehtävä, pari- tai ryhmätyö. Oppilaat voivat esitellä tuotoksensa eri tavoin. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista ja on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä.

2. OPPIMISYMPÄRISTÖ

Fyysinen ympäristö

Fyysinen oppimisympäristö tarkoittaa konkreettista oppimistilaa ja sen rakennetta. Vaikka eriyttämisen lähtökohtana on vastata kaikkien oppilaiden tarpeisiin, ei yhteistä ympäristöä voi aina muokata jokaiselle erilaiseksi. Käytännössä oppimisympäristöä kannattaa muunnella eriyttämistä eniten tarvitsevien oppilaiden näkökulmasta.

Eriyttävässä oppimisympäristössä huomioidaan:

- Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus
- Istumajärjestys oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan
- Joustavasti, oppituntin aikanakin muunneltavissa oleva kalustus ja niiden sijainti
- Pöytien ja tuolien korkeus
- Luokan siisteys ja järjestys, tavaroilla merkitty paikka luokassa

- Verhot, tekstiilit ja sermit ohjaavat huomiota olennaiseen, vaimentavat ääntä ja rajaavat ja suuntaavat näkökenttää
- Kuulosuojaimet tai musiikin kuuntelun salliminen
- Havaintomateriaalia esillä yksilöllisesti ja eriyttäen esimerkiksi pulpetilla tai viereisessä sermissä
- Luokan havaintomateriaalin valitseminen tarpeen mukaan, ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen ja tilan pelkistäminen tukee eriyttämistä
- Hiljaiseen itsenäiseen työskentelyyn soveltuvia tiloja
- Rauhoittumiseen soveltuvia tiloja esimerkiksi välitunnille
- Erilaisten oppimispisteiden järjestäminen luokkaan
- Yhteistyö tarkoituksenmukaisten tilojen järjestämisessä koko koulun tasolla, opetustilojen eriyttäminen esimerkiksi eri luokkien kesken
- Monikielisyys oppimisympäristössä

Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö

Psyykkisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan oppimistilanteessa oppimiseen vaikuttavia tuntemuksia ja tunteita, jotka voivat olla positiivisia, esim. luokan turvallinen ja rento ilmapiiri) tai negatiivisia (esim. jännittäminen). Sosiaaliseen toimintaympäristöön liittyvät oppimistilanteissa vaikuttavat ihmissuhteet ja oppimisessa mukana olevien ihmisten keskinäinen vuorovaikutus.

Psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön eriyttäminen on fyysisen ympäristön eriyttämistä huomattavasti haastavampaa, sillä ne ovat osittain opettajan vaikutuspiirin ulkopuolella, esimerkiksi oppilaan kotiolot. Eriyttämisen edellytyksiä ovat kuitenkin oppimisympäristön turvallisuus ja positiivinen ilmapiiri. Psyykkisen ja sosiaalisen eriyttämisen kannalta tärkein asia on oppilaantuntemus. Oppilaiden ryhmyttäminen suunnitelmallisesti läpi lukuvuoden parantaa sosiaalista ilmapiiriä ja lisää oppilaantuntemusta, mikä auttaa oppimisympäristön eriyttämisessä. Työskentelyssä ryhmien ja parien muodostuksen tulee olla tietoinen ja harkittu prosessi, joka tukee oppimiselle asetettuja tavoitteita. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei oppilas voisi koskaan valita työpariaan. Opetusryhmiä vaihdellaan tavoitteiden mukaisesti. Kaikkeen kiusaamiseen puututaan aina ja kaikissa tilanteissa.

Osa oppilaista tarvitsee myös välitunteihin ja muihin vapaampiin tilanteisiin yksilöllistä tukea ja eriyttämistä.

- Varmistetaan, että oppilas tietää eri tilanteissa, mitä häneltä odotetaan
- Muutosten ja siirtymien ennakointi ja selvittäminen oppilaalle etukäteen
- Tarvittaessa apua oppilaalle siirtymätilanteisiin (aikuinen, vertaistuki, kummioppilas)
- Valmiiden ratkaisumallien tarjoaminen poikkeustilanteisiin: Keneltä voit kysyä neuvoa? Mitä teet, jos tulee riita?
- Selkeä, ajallaan toteutuva oppitunnin aloitus ja lopetus
- Välituntiajan, -alueen tai -toiminnan rajaaminen yksilöllisesti
- Selkeät, oppilaalla tiedossa olevat seuraamukset ei-toivotusta käyttäytymisestä
- Välitunnin viettämisen ennakoiminen ja varmistaminen. Tietääkö oppilas kenen kanssa ja miten hän viettää välitunnin?
- Välituntiparit kaikille tai yksittäisille oppilaille
- Mielekkään tekemisen varmistaminen välitunneille, opetellaan välitunti pelejä ja -leikkejä
- Vanhempien oppilaiden osallistaminen nuorempien seuraksi
- Koulumummi ja -vaari välitunneille

- Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa välituntien vietossa
- Mahdollisuus tarvittaessa viettää osa välitunneista sisällä
- Rauhoittumiseen soveltuva valvottu tila

3. OPETUSMENETELMÄT

Eriyttäminen opetusmenetelmissä tarkoittaa erilaisia oppilaiden oppimista tukevia keinoja ja tapoja. Eriyttävässä opetuksessa on hyvä vaihdella ja toteuttaa monipuolisesti erilaisia opetustapoja. Mahdollisuuksien mukaan voidaan antaa oppilaiden valita työtavat, jotta kaikenlaiset oppijat huomioitaisiin paremmin.

Opiskelutaidot ja itseohjautuvuus

- Opiskelutaitojen ja niiden merkityksen määrätietoinen käsittely
- Erilaisten opiskelutapojen harjoittelu ja oppilaiden ohjaaminen arvioimaan niiden toimivuutta
- Yksilöllisten opiskelutekniikoiden opettaminen oppilaille (esimerkiksi muistiinpanoja kuvien tai äänittämisen avulla)
- Itseohjautuvuuden harjoittelu tukee kaikkien oppilaiden oppimista ja vapauttaa opettajan resurssia yksilölliseen ohjaamiseen tarvittaessa
- Huoltajien tiedottaminen opiskelutaidoista ja niiden tukemisesta (esim. kokeisiin harjoittelun tukeminen kotona)

Selkeät ja tuetut ohjeet

- Varmistetaan, että kaikkien oppilaiden huomio on suunnattu ohjeiden kuunteluun
- Opettajan oma asento ja sijoittuminen
- Lyhyiden ja selkeiden ohjeiden antaminen
- Ohjeiden tukeminen tarvittaessa kirjallisesti tai kuvallisesti
- Ohjeiden ymmärtämisen varmistaminen
- Tarvittaessa yksilöllisten ohjeiden antaminen

Yksilöllisen etenemisen mahdollistaminen

- Opetustuokioiden keston eriyttäminen
- Yksilöllisen työskentelyajan mahdollistaminen
- Yksilöllisten haasteiden ja tavoitteiden sanallistaminen
- Eteneminen omaan tahtiin
- Joustavan toimintakulttuurin luominen luokkaan: eri asioita, eri aikaan ja eri oppilaille joustavin oppiainerajoin
- Oppilaiden osallistaminen opetusjärjestelyjen valintaan

Yksilölliset kotitehtävät

- Läksyn antaminen sopivassa kohdassa tuntia, esimerkiksi tunnin alussa voi olla helpompi keskittyä läksyn merkitsemiseen
- Koko koulun yhtenäinen, selkeä käytäntö läksyjen merkitsemiseen
- Yksilölliset tukikeinot kuten läksyvihko tai vertaistuki
- Keskittyminen läksyissä tiettyihin oppiaineisiin
- Kotitehtävän jakaminen tasaisesti pidemmälle ajalle, esimerkiksi joka päivä pieni läksy lukemisesta tai englannin sanoista
- Kotitehtävien tason ja määrän eriyttäminen. Työmäärän sovittaminen yläkoulussa ja lukiossa kaikkien aineenopettajien kesken.

- Vinkkien tarjoaminen huoltajille läksyjen tukemiseen

Struktuuri eli selkeys, järjestelmällisyys ja pysyvyys opetuksessa

- Tietyistä perusrutiineista kiinnittäminen ja tuttu oppitunnin rakenne, esim. tunnista - ymmärrä - työstä - sovelta - luo uutta
- Huomion kiinnittäminen tuntien aloituksiin ja lopetuksiin
- Tunnilla tehtävien asioiden sanallistaminen (tunnin tavoite, opiskellun kertaaminen)
- Kuvallinen päiväohjelma
- Ajan kulun havainnollistaminen
- Oppilaan yksilöllinen koulupäivän strukturointi

Onnistumisista palkitseminen

- Positiivinen palaute ja kannustaminen
- Palautteen annon eriyttäminen
- Tavoitteet mahdollistamaan palautteen antamista
- Konkreettisten palkkiojärjestelmien kokeileminen
- Oppilaiden mahdollisuus vaikuttaa palkkioon
- Yhteistyö kodin kanssa

Oppimateriaali

- Yhteisellä materiaalilla eriyttämisessä asetetaan yksilöllisiä tavoitteita, vaaditaan eritasoisia tuottamista tai mukautetaan tehtävien määrä oppilaan työskentelyyn ja taitotasoon
- Yksilöllisellä materiaalilla eriyttämisessä voidaan hyödyntää eri luokka-asteiden materiaalia. Oppilaat voidaan myös ryhmitellä esimerkiksi kahteen tai kolmeen ryhmään työskentelemään ryhmän etenemistä ja taitotasoa vastaavan materiaalin parissa
- Yhteistyön hyödyntäminen opettajien kesken materiaalin valmistamisessa ja etsimisessä
- Eriyttäminen vaatii ennen kaikkea muutosta olemassa olevan opetus- ja oppimateriaalin käyttötapaan

Oppilaiden monenlaiset kielitaustat

- Oppilaiden kielitaidon hyödyntäminen kaikessa opetuksessa
- Oppilaan mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltänsä esimerkiksi tiedonhankinnassa ja suunnittelussa
- Monikielisyyden huomioiminen ja esille tuominen positiivisella tavalla luokan oppimisympäristössä ja koko koulussa
- Huoltajien osallistaminen kielenkehityksen tukemiseen

Tasa-arvo

- Turhan sukupuolittamisen välttäminen
- Sukupuolittaisuuden huomioiminen koulun tiloissa
- Oppilaan kannustaminen yksilöllisiin valintoihin

- Oppilaiden, perheiden ja kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen (oppimateriaalien valinta, opetuskeskustelut tai opettajan käyttämät esimerkit)

Eriyttämiseen soveltuvia työtapoja:

Itsenäinen työskentely, jossa mahdollisuus hyödyntää:

- Yksilöllisiä ratkaisuja työskentelyn tueksi, esimerkiksi kuulosuojaimet tai musiikin kuunteleminen
- Työskentelyvaiheiden tukeminen tarvittaessa kuvin tai sanallisesti
- Istumapaikan huomioiminen
- Oppilaan liikkumisen mahdollistaminen
- Tavoitteiden asettamisen ja niiden arvioinnin harjoittelu

Urakkatyöskentely

- Vapaus valita eri vaikeustason tehtäviä, joita oppilaat saavat tehdä omaan tahtiinsa
- Pienillä urakoilla aloittaminen ja oppilaan tukeminen realististen urakoiden suunnittelussa
- Urakoiden määrässä ja sisällössä eriyttäminen
- Keskittyminen ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita
- Vertaistuen hyödyntäminen

Pysäkkityöskentely

- Opetusmenetelmä, jossa oppilaat kiertävät pareittain tai pienissä ryhmissä vuorotellen tekemässä tiettyä tehtävää tai toimintaa tietyllä paikalla tai oppimispaikalla
- Opettaja voi keskittyä ohjaamaan haastavia pysäkkejä ja tukemaan niitä oppilaita, joilla on eniten haasteita
- Osassa pysäkkejä suorittaminen mekaanista, jolloin oppilaat kykenevät työskentelemään itsenäisesti ilman aikuisen tukea ja ohjausta
- Myös itsenäisillä pisteillä voi olla eritasoisia tehtäviä
- Työskentelyn kesto ja määrä on helppo vaihdella
- Mahdollistaa vertaistuen hyödyntämisen

Projektit

- Soveltuvat hyvin eriyttävään opetukseen yksilöllisin tavoittein
- Eriyttäminen liikkeelle jo aiheen valinnasta (vapaasti valittavat tai valmiit vaihtoehdot)
- Tiedonhankinnassa työskentelyä voi eriyttää joko antamalla oppilaiden etsiä vapaasti tietoa tai tarjoamalla valmiiksi haasteellisempia lähteitä
- Tiedonhankintaa voi tukea antamalla jonkinlaisia raameja, vaihtoehtoja tai apukysymyksiä työn suuntaamiseksi
- Ajan eriyttäminen oppilaan motivaation ja valmiuksien mukaan
- Projektin dokumentoinnin eriyttäminen (posterit, äänite, video, kuvaesitys)
- Projektien lopputuotosten esittelymahdollisuus joko koko luokalle tai esittelypisteellä yksittäiselle oppilaalle tai pienelle ryhmälle

Tutkiva oppiminen

- Toteuttaminen oppilaiden kykyjen ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta

- Opettaja vapautuu ohjaamaan ja tukemaan enemmän tiettyjen oppilaiden tutkivaa oppimista
- Yhteistoiminnallisen oppimisen hyödyntäminen ja ryhmittely tarkoituksenmukaisesti
- Toteutus eriytyy eri tutkimusmuotojen myötä:
 1. *Strukturoitu tutkimus* soveltuu usein pienille oppilaille tai kun tutkivaa opetusta aletaan harjoitella. Opettaja hallitsee luokkahuoneen resursseja, tutkimuskysymyksiä, oppimistehtäviä ja arviointikriteerejä.
 2. *Kontrolloitu tutkimus*, jossa opettaja päättää keskeiset kysymykset, joihin oppilaat syventyvät. Opettaja järjestää erilaisia resursseja, joita oppilaat voivat hyödyntää rajoitetusti ja valvotusti. Oppilaat ovat kuitenkin vastuussa oppimisprosessista annettujen tutkimuskysymysten mukaisesti.
 3. *Ohjattu tutkimus* antaa oppilaille enemmän vastuuta. Opettaja tarjoaa tutkimuskysymyksiä, joista oppilaat valitsevat mieleisensä. Oppilaat valitsevat myös materiaalin tutkimuksen toteuttamiseen ja vastausten etsimiseen sekä päättävät, kuinka esittävät tuloksensa.
 4. *Vapaa tutkimus*, jossa oppilaat vastaavat omista tutkimuskysymyksistään ja käytettävistä materiaaleista. He luovat omat lopputuotoksensa. Opettaja tukee työskentelyä. Tämä tutkimusmuoto on mahdollinen sitten, kun oppilaat osaavat toimia edellisten vaiheiden mukaisesti.

Muut toiminnalliset, strukturoidut työskentelytavat

- Työskentelyyn sisällytetty fyysinen aktiivisuus (esimerkiksi hae tehtävä, kirjoita, käy tarkistamassa) vaikuttaa myönteisesti tarkkaavaisuuteen ja stimuloi ajattelua
- Mahdollistavat omatahtisen etenemisen
- Eriyttäminen helppoa ja huomaamatonta
- Opettaja vapautuu ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita

4. OPPIMISEN TUKIMATERIAALI

Opetusvälineiden ja tukimateriaalien joustava käyttö

Kaikkea opetusvälineistää ja tukimateriaalia tulee tarkastella yksilöllisesti oppilaiden tarpeiden näkökulmasta. Eriyttäminen vaatii ennen kaikkea muutosta olemassa olevan opetus- ja oppimateriaalin käyttötapaan.

- Virikkeellisen ja pedagogisen materiaalin ja apuvälineiden tarjoaminen oppimisympäristössä
- Tekstien selkoversioiden tarjoaminen
- Netin valmiiden materiaalipankkien hyödyntäminen
- Materiaalin jakaminen ja yhteistyö
- Fonttikoon suurentaminen ja riittävät sana- ja rivivälit
- Alleviivaukset ja värikorostukset
- Lukemisen tueksi esimerkiksi värikalvojen hyödyntäminen, värilliselle paperille tulostaminen, suurennuslasin tai lukuikkunan käyttö
- Äänikirjojen käyttäminen tai kirjojen skannaaminen tarvittaessa
- Verkkotehtävien monipuolinen käyttö
- Oppilaiden omien laitteiden hyödyntäminen esimerkiksi tiedonhankinnassa tai omalla kielellä opiskelussa
- Tietokoneen käyttö heikosti kirjoittavan oppilaan apuna

Keskittymisen tukikeinoja

- Kuulosuojaimet, korvatulpat tai musiikin kuuntelu
- Hupun tai lippiksen käyttö
- Sermit
- Istuinalustat, tasapainotyyny ja –pallot, pyörillä liikkuvat tuoli, erikoistuolit
- Hypisteltävät tavarat kuten sinitarra, stressipallo tai hernepussi
- Piirtämisen salliminen
- Liikkumisen mahdollistaminen
- Työskentelyn jaksottaminen, tiimalasi, Time Timer –kello tai munakello

Oppilaiden koulunkäyntiä voi tukea monien erilaisten välineiden avulla. Hyviä kokemuksia ja käytännön vinkkejä kannattaa jakaa koulussa eteenpäin ja rohkaistua kokeilemaan erilaisia ratkaisuja.

5. OPPIMISEN ARVIOINTI

Arviointi eriyttämisen näkökulmasta

- Opintojakson tavoitteiden, sisältöjen sekä arviointitapojen läpikäynti oppilaiden kanssa
- Varmistetaan, että oppilas ymmärtää *mitä*, *miten* ja *miksi* arvioidaan
- Oppimiskeskustelut ja –palaverit, yhteistyö kodin kanssa tärkeää
- Arviointikäytänteiden eriyttäminen oppilaiden mukaan, jolloin oppilaalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa itselleen sopivalla tavalla esim. suullisesti, piirtämällä, sarjakuvalla, videolla, näyttelemällä
- Monipuolinen ja laaja-alainen arviointi
- Oppimisen ja osaamisen osoittaminen pitemmän ajanjakson aikana, esimerkiksi monimuotoisten tekstien hyödyntäminen, portfolio työskentely, oppimispäiväkirja kirjallisesti tai esimerkiksi videoin toteutettuna
- Oppilaiden osallistaminen tavoitteiden asettamiseen, oppimisprosessiin ja arviointitapaan. Oppilas on oman toimintansa asiantuntija, vaikka ei osaisikaan sanallistaa sitä.
- Oppilaan vahvuuksien korostaminen ja positiivisen palautteen antaminen aina, kun se on mahdollista
- Negatiivisten asioiden suora, mutta rakentava käsittely
- Arvioinnin avoimuus ja läpinäkyvyys

Itse- ja vertaisarviointi eriyttämisen näkökulmasta

- Oppilaiden osallistaminen selkeiden tavoitteiden asettamiseen
- Itse- ja vertaisarvioinnin harjoittelu säännöllisesti, ensin parin kanssa ennen laajentamista ryhmäarviointiin
- Vertaisarvioinnin ohjaaminen positiiviseen palautteeseen
- Opettajan palautteen ja arvioinnin erottaminen selkeästi itse- ja vertaisarviointista
- Itse- ja vertaisarvioinnin eriyttäminen oppilaan kykyjen mukaisesti
- Itsearvioinnin toteuttaminen myös suullisesti

Koetilanteen eriyttäminen

- Kokeiden aikatauluttaminen yhdessä työyhteisön kanssa koeruuhkan välttämiseksi

- Kokeeseen valmistautumisen eriyttäminen esimerkiksi rajaamalla koealuetta, antamalla oppilaalle ennalta koekysymykset tai ohjeet kokeeseen lukemiseen
- Kokeiden pitäminen harkiten ja vain tarvittaessa
- Yksilöllisten kokeiden laatiminen tarvittaessa oppilaan tavoitteiden mukaisesti
- Kokeessa monipuolisesti erilaisia tehtävätyyppejä
- Oppilaiden itse laatimat koekysymykset
- Lisääaikaa kokeen tekemiseen
- Oppilaalla mahdollisuus käyttää itse tekemäänsä tukilappua kokeessa
- Kokeen teettäminen tarvittaessa välitunneilla, tukiopetuksessa tai kotikokeena
- Mahdollisuus vastata osittain tai kokonaan suullisesti
- Kokeen pilkkominen pieniin osiin ja sen teettäminen tehtävä tai sivu kerrallaan
- Pari- ja ryhmäkokeet
- Oppilaalla mahdollisuus tehdä koe kirjan kanssa
- Oppilaan oman äidinkielen käytön salliminen kokeessa
- Kokeen palauttaminen yksilöllisesti tarvittaessa

Erilaisia arviointikeinoja on lukuisia. Niiden valinnassa merkityksellistä on se, tuottavatko ne kunkin oppilaan arvioinnin kannalta tarvittavan tiedon. Eriyttämisen kannalta on hyvä muistaa, ettei kaikkien oppilaiden kanssa tarvitse toteuttaa samanlaista arviointia. Eriyttävää arviointia voi ajatella esteiden poistamisena osaamisen osoittamisen tieltä ja samalla oppilaiden saattamisena yhdenvertaiseen asemaan.

Kielitietoisuus

Pohjaa mm. Opetushallituksen julkaisuihin, eNorssin Kielitietoisien opettajan oppaaseen ja Ilona Kuukan diasarjaan Kielitietoisuus ja kielitieteiset työtavat

Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa.

Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan huomioon. Jokaisen oppilaan kieli ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja, edistetään kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistetaan oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä.

Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Kielitietoiset työtavat ovat välttämättömiä kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena edellyttää sekä kielitietoista aineenopetusta, että ainetietoista kielenopetusta. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajilta sekä yhteistyötä, että yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa. Kielitietoisuuteen kasvattaminen on osa kaikkea koulun toimintaa.

Kielitietoinen opettaja

- ymmärtää, että sisällön ja kielen oppiminen kietoutuvat aina yhteen
- havainnoi oman opetuksensa kieltä ja opetettavan oppiaineen kieltä
- tekee oppilaat tietoisiksi oppiaineen kielen erityispiirteistä
- ymmärtää, että tekstitaitojen (tekstien tulkinta, analysointi, arviointi ja tuottaminen) luonnollinen oppimisympäristö on kunkin oppiaineen opetus eli tekstitaitoja opetetaan kaikissa oppiaineissa
- rakentaa vuorovaikutusta, joka takaa kaikkien oppilaiden osallisuuden
- ymmärtää, että opiskeltavien asioiden jäsentäminen, selittäminen oppilaille ja oppimista tukevien aktiviteettien luominen on opettajuutta
- pitää kiinni opetuksen eettisyydestä eli pyrkii oikeudenmukaiseen opetukseen, jossa oppiaineessa hyvin ja huonommin menestyvien oppilaiden välinen kuilu olisi mahdollisimman pieni tavoitteista tinkimättä
- tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa

Esimerkkejä kielitietoisista työtavoista

- Oppitunnin pääkohtien jäsentely
 - Avainsanojen tunnistaminen jokaisella oppitunnilla
 - Kouluaineissa käytettävien avainsanojen monikieliset sanakirjat
 - Käsitteiden avaaminen ja selittäminen
 - Tärkeiden asioiden esittäminen aina vähintään kahdella tavalla
 - Asioiden välisten suhteiden visualisointi (kuvat, kaaviot, piirrokset)
 - Ennakkojäsennysten käyttö (sisältökartat, sisällysluettelot) ennen uuden asian käsittelyä
 - Asioiden toistaminen ja kertominen toisin sanoin
 - Selkeät siirtymät opetuksessa (aloitus, lopetus, siirtyminen aiheesta toiseen) ja selkeä opetuskielen käyttö
 - Tekstien yhteinen tai ohjattu lukeminen
 - Yhdessä / uudelleen kirjoittaminen
 - Ohjattu kirjoittaminen
 - Erilaisten muistivinkkien antaminen
 - Draaman käyttö opetuksessa
 - Toiminnallisten työtapojen käyttö
 - Oppilasta osallistavien työtapojen käyttö
 - Kaikkien aistikanavien hyödyntäminen oppimisessa
 - Erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen
 - Opetuksen luonteva eriyttäminen oppilaiden taitotason mukaan

- Oppilaiden osaamien kielten hyödyntäminen
- Oppilaiden maailmantiedon ja kokemusten hyödyntäminen
- Konkreettiset kieliteot koulun arjessa (esimerkiksi Eurooppa-päivä, vieraiden kulttuurien teemajaksot kuten Satakielipäivä, kieliviikko- tai kuukausi)
- Huoltajien tukeminen valmiin materiaalin kautta oppilaan kielitaidon edistämiseksi
- Opettajan muistilistan käyttäminen sen varmistamiseksi, että oppilaat ovat ymmärtäneet selvästi sisällön ja kielitavoitteet
- Opettajan muistilistan käyttäminen oppilaiden vuorovaikutuksen ja puhemahdollisuuksien edistämiseksi
- Uusien tulokkaiden tietojen ja taitojen kartoitus valmiiden materiaalien avulla
- Oppiainekohtaiset oppiaineen kielen "istunnot" esimerkiksi viikoittain
- Kuvioitujen tekstien käyttö
- Yhdessä rakennetut tekstit
- Monikielisten kirjojen ja tietokantojen käyttäminen
- Monikanavainen ja eri kielillä tehtävä tiedottaminen ja yhteydenpito koteihin/vanhemmille

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Oppilaan koululäsnäololla on yhteys oppilaan oppimistuloksiin ja hyvinvointiin sekä myöhempään suoriutumiseen jatko-opinnoista.

Kouluun kiinnittymisen tukemiseksi ja poissaolojen ehkäisemiseksi Lieksassa toteutetaan suunnitelmallista poissaolojen ehkäisemisen ja puuttumisen mallia.

Poissaolojen ehkäisemisen ja puuttumisen malli on kaikkien koulujen ilmoituskanavilla ja opetussuunnitelman liitteenä. Mallia tarkennetaan tarvittaessa.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen on tarkemmin kuvattu luvussa 5.1.

Tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta ja arviointi

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelemisen ja toteuttamisen tueksi tehdään lukuvuosittain koulukohtaisesti oppimisen valmiuksien ja oppimisessa edistymisen seulontaa ja arviointia.

Suunnitelma seulonnoista ja testeistä kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Tarkemman suunnitelman käytettävistä arvioinneista, seulonnoista ja testeistä sekä niiden toteuttamisesta sopivat opettajat yhdessä.

Aikataulut toteuttamisesta kirjataan koulun vuosikelloon.

7.3. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopeetus, opettajan antama opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä¹⁸¹. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden¹⁸².

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹⁸³. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä¹⁸⁴. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

LIEKSA

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaiset tukimuodot kohdistuvat kaikkiin opetusryhmän oppilaisiin.

Ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin kohdennettu tuntiresurssi määritellään paikallisessa tuntikehyksessä, vähintään 0,122 opetustuntia viikossa oppilasta kohden. Suunnitelma ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisesta kirjataan yksikön lukuvuosisuunnitelmaan. Suunnittelussa pyritään joustavuuteen ja tarpeenmukaisuuteen.

Päätöksen ryhmäkohtaisten tukimuotojen tuntiresurssin käyttämisestä opettajan antamaan yleiseen tukiopeutukseen, opettajan antamaan opetuskielen tukiopeutukseen ja erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä tekee rehtori.

Rehtori kirjaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen periaatteet koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja toteutetaan joko opetusryhmissä muun opetuksen yhteydessä tai joustavasti muodostetuille pienemmille oppilasryhmille tai yksilöohjauksena. Ryhmän koko perustuu kulloiseenkin tarpeeseen ja joustavuuteen, ja ryhmän kokoonpano vaihtelee. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu ja toteutus on oppilasta opettavan opettajan/opettajien vastuulla.

Opettajat ja muu henkilöstö tekevät tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.

Yhteistyötä oppilaan koulunkäynnin kannalta välttämättömissä asioissa tehdään myös oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu ja toteutus kirjataan opettajan yleisesti käyttämin kirjausmenetelmin, joita ovat esimerkiksi:

- opettajan opetuksen kirjallinen suunnittelu
- formatiiviset ja summatiiviset arvioinnit
- arviointi, numeraalinen /sanallinen
- tunti- ja poissaolokirjaukset
- opiskelijajärjestelmien kirjaukset
- muut opettajan tekemät kirjaukset

Myös muita kirjaamisen ja arvioinnin tapoja voidaan käyttää ja kehittää.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista lukuvuosittain vastaa rehtori yhteistyössä koulun opetushenkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antama yleinen tukiopetus

- Yleiseen tukiopetukseen käytettävissä oleva resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.
- Yleisen tukiopetuksen antamisen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.
- Yleinen tukiopetus lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien aikana edellyttää erillistä, siihen kohdennettua resurssia, kuten kahden opettajan kiinnittämistä oppitunnille.
- Yleistä tukiopetusta voidaan toteuttaa myös lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien ulkopuolella.

7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

LIEKSA

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen keskeisenä tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen. Opetuskielen tukiopetus rinnastuu yleiseen tukiopetukseen järjestämisen ja toteuttamisen osalta. Se kohdistuu opetuskielen taidon

tukemiseen siten, että oppilaan on mahdollista paremmin seurata opetusta ja edetä oppinnoissaan. Opetuskielen tukiopetuksen tarve tulee tunnistaa ja resursoida ennakoivasti.

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus (myöhemmin opetuskielen tukiopetus) on tarkoitettu kaikille. Opetuskielen tukiopetuksessa otetaan huomioon maahanmuuttotilaiset oppilaat, viittomakieliset oppilaat ja esimerkiksi oppilaat, joilla on kielen kehityksen häiriötä tai kehitysvammaisuuteen, monimuotoiseen kehityshäiriöön tai autismikirjoon liittyvää kielellisen kehityksen häiriötä.

Opetuskielen tukiopetukseen käytettävissä oleva resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Opetuskielen tukiopetuksen antamisen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.

Opetuskielen tukiopetus lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien aikana edellyttää erillistä, siihen kohdennettua resurssia, kuten kahden opettajan kiinnittämistä oppitunnille.

Opetuskielen tukiopetusta voidaan toteuttaa myös lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien ulkopuolella.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

LIEKSA

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

- Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa pääasiassa erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa samanaikais- tai yhteisopetuksena annettavaa opetusta.
- Opetus tapahtuu pääsääntöisesti luokkatasoisesti koko opetusryhmän tarpeet huomioiden. Opetusta voidaan antaa myös pienemmässä joustavasti muodostetussa ja tilapäisemmässä ryhmässä.

- Toteutettaessa erityisopettajan antamaa opetusta pienemmässä ryhmässä, voidaan ryhmästä käyttää nimitystä pienryhmä. Ryhmän kokoonpano vaihtelee.
- Muun opetuksen yhteydessä erityisopettajan antaman opetuksen resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan yksikön lukuvuosisuunnitelmaan.
- Sen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä yksikön käytänteiden mukaisesti.
- Tukeen voi liittyä myös erityisopettajan asiantuntemusta hyödyntävää neuvottelua tai keskustelua (konsultaatio), jota erityisopettaja käy luokan tai ryhmän kanssa toimivien opettajien ja muun henkilöstön kanssa.
- Erityisopettajan antamaa konsultaatiota toteutetaan lukuvuosisuunnitelmaan kirjatun resurssin ja yksikön käytänteiden mukaisesti.

7.4. Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia¹⁸⁵. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁸⁶. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös¹⁸⁷.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti¹⁸⁸. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.¹⁸⁹ Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalveta.

7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan¹⁹⁰. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskeluteknikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen

tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhoitolpalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁹¹. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin¹⁹².

Moniammatillinen ja --alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista¹⁹³ sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.

LIEKSA

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen järjestämistä koskeva suunnitelma

Kun oppilaan opettajat yhdessä toteavat, että ryhmäkohtaiset tukitoimet eivät ole riittäviä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi, käynnistetään viipymättä arviointi oppilaskohtaisesta tuen tarpeesta ja laaditaan suunnitelma oppilaskohtaisen tuen järjestämiseksi. Huomioita ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä voi tuoda esille myös oppilas itse tai hänen huoltajansa.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhteistyössä. Laatimista koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuupettaja, ja hän varmistaa asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle yksikön käytänteiden mukaisesti.

Oppilaan ja huoltajan näkemykset tuen tarpeen arviointia varten selvitetään.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjana ovat ryhmäkohtaisia tukitoimia koskevat yleiset kirjaukset ja havainnot ryhmäkohtaisten tukitoimien vaikuttavuudesta.

Tarvittaessa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhuollon alaisten tietojen osalta noudatetaan kyseisen lain määräyksiä.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi sekä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan Wilmaan.

7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa.¹⁹⁵ Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- Toiminta--alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät¹⁹⁶. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

LIEKSA

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin perusteella laaditaan viipymättä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma (myöhemmin suunnitelma) Wilmaan

Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimista koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja, ja hän varmistaa asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle koulun käytänteiden mukaisesti.

Tarvittaessa suunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä oppilas- ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhuollon alaisten tietojen osalta noudatetaan kyseisen lain määräyksiä.

Suunnitelman laatiminen on mahdollista myös tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este. Tällöin kuitenkin tarjotaan useita eri mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja yhteistyölle kuten palaverit, etäyhteydet, puhelut tai viestit.

Suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin sisältö, arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja niiden seuranta.

Huoltajan ja oppilaan hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan yksikön käytänteiden mukaisesti.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä arvioidaan aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus on kuvattu tarkemmin luvussa 5.4.1.

Suunnitelman toteutumisen ja tukitoimien riittävyyden arvioinnissa tehdään yhteistyötä oppilaan opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa. Arviointi on jatkuvaa.

Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

7.4.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista¹⁹⁸. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsenpalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta¹⁹⁹. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella²⁰⁰. Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa²⁰¹.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta²⁰².

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä²⁰³.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta--alueittain järjestettävästä opetuksesta²⁰⁴.

LIEKSA

Oppilaskohtaista tukea koskeva päätös

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen toteuttamista koskevan suunnitelman perusteella tehdään viipymättä tukea koskeva hallintopäätös Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti Wilmaan.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimista koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja varmistaa valmiin asiantekijän ja mahdollisten liitteiden toimittamisen päätöksentekijälle koulun käytänteiden mukaisesti.

Yksi hallintopäätös koskee kaikkia arviossa ja suunnitelmassa kuvattuja oppilaan tilanteita ja sisältää kaikki oppilaan saamat tukitoimet tai opetuksen järjestämiseen liittyvät toimet.

Päätöstä muutetaan tarvittavilta osin tai tehdään uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä uusi tukea koskeva hallintopäätös, mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista yksiköissä vastaa rehtori yhteistyössä koulun opetushenkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

Yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa

- Opetuksen järjestäjä vastaa yleisestä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tiedottamisesta huoltajille.
- Yksiköt tekevät lukuvuosittain tiedottamista huoltajille omien tiedotuskanaviensa kautta (esimerkiksi lukuvuositedote, huoltajaillat).
- Lisäksi opettajat voivat ryhmäkohtaisissa tapaamisissa kertoa oppimisen ja koulunkäynnin tuen prosessista ja käytänteistä.
- Oppilasta ja huoltajaa kuullaan hallintolain ja sovittujen käytänteiden mukaisesti ja heidän kanssaan tehdään tiivistä yhteistyötä.
- Oppilaalle ja huoltajalle kerrotaan toteutetuista ryhmäkohtaisista tukitoimista ja oppilaskohtaisen tuen tarpeesta sekä tuen prosessin etenemisestä.
- Oppilas ja huoltaja voivat tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.
- Oppilas ja huoltaja osallistuvat oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laadintaan ja siten tukea koskevan päätöksen valmisteluun. Oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja sopii oppilaan ja huoltajan kanssa yhteydenpidosta ja aikatauluista.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteutumisen ja riittävyyden arvioinnissa tehdään yhteistyötä oppilaan opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa. Arviointi on jatkuvaa. Oppilas ja huoltaja osallistuvat arviointiin yhteisessä arviointipalaverissa tai muutoin yhdessä sovitulla tavalla, kuten etäyhteydet, puhelut tai viestit.

Opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisten yhteistyötahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin arvioinnin ja kehittämisen pohjana ovat *Lieksan kaupungin strategia ja Hyvinvointisuunnitelma*.

Opetuksen järjestäjä laatii opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten *Lieksan kaupungin opiskeluhoiltosuunnitelman*.

Opiskeluhoilttoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuillon palvelut (OHL 3 §). Opiskeluhoilttoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoilttona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoilttoon.

Lain mukaan opiskeluhoilttoa toteutetaan suunnitelmallisena monialaisena opetustoimen sekä hyvinvointialueen yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Lieksa kuuluu SiunSoten hyvinvointialueeseen.

Opiskeluhoillon toteuttaminen on kuvattu Lieksan kaupungin opiskeluhoiltosuunnitelmassa. Opiskeluhoillon kehittäminen on jatkuvaa ja siitä vastaa opetuksen järjestäjä yhteistyössä koulujen sekä opiskeluhoillon henkilöstön kanssa.

Opiskeluhoiltosuunnitelma on laadittu opiskeluhoillon ohjausryhmän yhteistyönä. Suunnitelman arviointiin ja päivittämiseen lukuvuosittain osallistuvat myös opettajat, huoltajat ja oppilaat opetuksen järjestäjän käytänteiden mukaisesti.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoiltlostaa.

Oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoillon etuuksia ja palveluja.

Oppilaitoksen henkilökunta seuraa ja arvioi oppilaiden hyvinvointia jatkuvasti. Opiskeluhoillon palveluiden piiriin ohjaaminen tapahtuu oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön käytänteiden mukaisesti.

Opiskeluhoillon ammattilaisten tiedottaminen yksiköissä tapahtuu pääasiassa Wilman kautta.

Wilmassa ovat esimerkiksi:

- opiskeluhoilttopalveluiden yhteystiedot
- opiskeluhoilttopalveluiden yleiset ajankohtaiset sekä pysyvät tiedotteet
- kouluterveydenhuillon toiminnan tiedot

- koulukuraattorin toiminnan tiedot
- koulupsykologin toiminnan tiedot

Lisäksi:

- poliisin yhteystiedot ja ajankohtainen kouluja koskeva tiedottaminen
- lapsiperhepalveluiden toiminnan tiedot ja ajankohtaiset sekä pysyvät tiedotteet

Opiskeluhuollon ammattilaisten, lapsiperhepalveluiden, poliisin ja tarvittaessa muiden monialaisten tahojen kanssa tehdään yhteistyötä oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ennaltaehkäisevästi, mutta myös korjaavasti. Opiskeluhuollon ammattilaiset osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin.

Oppitunteja, tuokioita ja tapahtumia suunnitellaan ja järjestetään opettajien kanssa yhteistyössä. Opiskeluhuollon ammattilaiset osallistuvat esimerkiksi kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisevään työhön, terveellisten elämäntapojen puolesta kampanjointiin, päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön ennaltaehkäisevään työhön sekä kaveri- ja vuorovaikutustaitoja vahvistavaan työhön. Keskeiset yhteiset tapahtumat, kampanjat tai projektit kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja tarkennetaan vuosikelloon.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisessa voi tarvittaessa olla mukana opiskeluhuollon ammattilaisia opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhoitolain mukaisten tietojen käsittelyssä on oltava oppilaan ja huoltajan lupa.

7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁵.

LIEKSA

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Oppilaskohtainen tuki on luonteeltaan pitkäkestoista ja säännöllistä.

Tuen toteuttamisen pohjana on oppilaskohtaisen tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Suunnitelman toteutumista ja tuen tarpeen riittävyyttä arvioidaan aina, kun oppilaan tuen tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Erityisopettaja voi antaa vain yhtä tuen muotoa (ryhmäkohtaiset tukimuodot tai oppilaskohtaiset tukitoimet) kerrallaan.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä on alle puolet oppiaineen tuntimäärästä.

Opetuksen suunnittelua ja arviointia tehdään yhteistyössä opettajien kesken. Kokonaisvastuu oppiaineesta on oppiaineen opettajalla.

Annettaessa opetusta oppilaskohtaisen tuen tarkoittamassa pienryhmässä, opetuksen järjestäjä kirjaa lukuvuosisuunnitelmaan pienryhmien muodostamisen keskeiset periaatteet.

Pienryhmiä muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan ryhmät siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Ryhmien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua.

Opetussuunnitelman perusteissa mainittu viiden oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti (esimerkiksi tilanteessa, jossa kesken lukukauden ryhmään tulee uusi oppilaskohtaista tukea saava oppilas). Opetusjärjestelyt pyritään kuitenkin saattamaan mahdollisimman pian lain edellyttämiksi.

7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁷. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

LIEKSA

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Tuen toteuttamisen pohjana on tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Oppilaan pääasiallinen opetusryhmä on yleisopetuksen luokka.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä tarkoittaa enemmän kuin puolet oppiaineen tuntimäärästä tai yhden tai useamman kokonaisen oppiaineen opiskelua.

Näissä oppiaineissa opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa pienryhmän erityisopettaja tai erityisluokanopettaja.

Opetussuunnitelman perusteissa mainittu viiden oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti (esimerkiksi tilanteessa, jossa kesken lukukauden ryhmään tulee uusi oppilaskohtaista tukea saava oppilas). Opetusjärjestelyt pyritään kuitenkin saattamaan mahdollisimman pian lain edellyttämiksi.

Opetuksen järjestäjä kirjaa lukuvuosisuunnitelmaan keskeiset periaatteet erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antaman yhden tai useamman oppiaineen opetuksen pienryhmien muodostamisesta.

Opetuksen suunnittelua ja arviointia tehdään yhteistyössä erityis- ja erityisluokanopettajan ja muiden oppilaan opettajien kesken.

Ryhmiä muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan ryhmät siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Ryhmien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua.

7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa²⁰⁸. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa²⁰⁹.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

LIEKSA

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Tuen toteuttamisen pohjana on tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Oppilaan pääasiallinen opetusryhmä on erityisluokka ja opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa erityisluokanopettaja.

Erityisluokkien kokoonpanosta päättää rehtori, ja erityisluokkien määrä kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Erityisluokkia muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan luokat siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Luokkien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua. Suunnitelmaa erityisluokkien kokoonpanosta voidaan tarkentaa rehtorin johdolla lukuvuoden kuluessa, jos oppilaiden tuen tarpeet ja niitä koskevat toteuttamisen järjestelyt sitä edellyttävät.

Erityisluokissa annettavan opetuksen suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin ennen seuraavaa lukuvuotta. Suunnittelun tueksi ja päätöksen pohjaksi rehtori seuraa oppilaiden tuen tarpeiden kehittymistä yleisesti ja tekee tiivistä yhteistyötä opettajien ja muun henkilöstön kanssa koulun käytänteiden mukaisesti.

Inklusiivisten periaatteiden mukaista opetusta toteutetaan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti. Erityisluokanopettajat ja opettajat tekevät tiivistä yhteistyötä, ja arvioivat jatkuvasti yleisopetuksen ryhmään osallistumisen tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta.

Inklusiivisen opetuksen järjestämisen periaatteita ja käytänteitä johtaa rehtori.

Opetussuunnitelman perusteissa mainittu viiden oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti (esimerkiksi tilanteessa, jossa kesken lukukauden ryhmään tulee uusi oppilaskohtaista tukea saava oppilas). Opetusjärjestelyt pyritään kuitenkin saattamaan mahdollisimman pian lain edellyttämiksi.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista²¹¹. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti²¹².

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös²¹³.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet²¹⁴, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin

rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti²¹⁵.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä²¹⁶, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä²¹⁷.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.5. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa²¹⁸. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittelyä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään

karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²¹⁹. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²²⁰. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²²¹.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa²²².

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltuihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päätösdokumentukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät²²³.

LIEKSA

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen on viimesijainen keino.

Edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain mukaista arviointia (20 d §), suunnitelmaa (20 3 §) ja päätöstä (20 f §). Niiden valmistelu, vastuut ja yhteistyökäytännöt on kuvattu luvuissa 7.4.1. (Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi), 7.4.2. (Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma) sekä 7.4.3. (Oppilaskohtaista tukea koskeva päätös).

Opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa erityisopettaja, jolla on kyseisen oppiaineen aineenopettajan kelpoisuus, tai erityisluokanopettaja.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaamisen tarpeesta tehdään uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi Wilmaan.

Uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi sisältää koonnin kaikista aiemmista ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista sekä monipuolisen ja luotettavan dokumentaation siitä, millä perustein rajaamisen tarve on todettu:

- formatiiviset ja summatiiviset arvioinnit
- opiskelijajärjestelmien kirjaukset
- tuntikirjaukset
- muut opettajan tekemät kirjaukset

Arvioitaessa oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaamisen tarvetta, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Huoltajalle annetaan tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen. Tiedottamisessa hyödynnetään oppilaanohjaajan konsultaatiota.

7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä²²⁴. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²²⁵. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²²⁶. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²²⁷.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.

LIEKSA

Tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä

Edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Niiden valmistelu, vastuut ja yhteistyökäytännöt on kuvattu luvuissa 7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi, 7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma sekä 7.4.3. Tukea koskeva päätös.

Asiakirjojen laatimista, opetuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja.

Arvioitaessa tarvetta tilapäiselle vapauttamiselle oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös²²⁹. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla.

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan²³¹. Toiminta--alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun²³². Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta--alueittain vai oppiaineittain²³³.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja

seuranta.²³⁴ Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta.²³⁵ Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä.²³⁶

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa.²³⁷

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -amatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²³⁸

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

7.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.²³⁹

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen.

7.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa²⁴¹. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten

erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheissa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle²⁴². Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

LIEKSA

Esiopetuksen ja perusopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

Tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä oppilaan siirtyessä perusopetukseen. Tietoa oppilaan aiemmista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään siirtymävaiheissa.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirretään salassapitovelvoitteiden estämättä. Samoin toimitaan oppilaan siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esi- tai perusopetukseen.

Kaikissa siirtymävaiheissa tehdään tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen opetushenkilöstön ja huoltajien kanssa. Kaikissa siirtymävaiheissa huoltajien kanssa keskustellaan ja huoltajia konsultoidaan oppilasta koskevista asioista. Oppilas osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Esiopetuksesta perusopetukseen

Kun arvioidaan lapsen tarvitsevan oppilaskohtaista tukea siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen, tehdään oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös vastaanottavalla taholla viipymättä hyödyntäen lähettävältä taholta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja.

Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös tehdään luvuissa 7.4.1.–7.4.3. kuvatun mukaisesti.

Ryhmäkohtaiset yleiset sekä tarvittavat yksilölliset siirtopalaverit järjestetään hyvissä ajoin kevätlukukaudella tulevan lukuvuoden resurssien, opetusryhmien ja tukitoimien suunnittelun pohjaksi. Ajankohta täsmennetään yksikkökohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa ja vuosikellossa.

Ryhmää koskevien siirtopalaverien järjestämistä koordinoi lähettävän ryhmän esiopetuksen opettaja. Siirtopalaveriin osallistujat sovitaan kevätlukukaudella hyvissä ajoin ennen palaverien ajankohtaa.

Yksilölliset lapsikohtaiset siirtopalaverit järjestetään moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti. Yksilöllisten siirtopalaverien järjestämistä koordinoi esiopetuksen opettaja. Lapselle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua lapsikohtaiseen siirtopalaveriin.

Alakoulusta yläkouluun

Kun arvioidaan oppilaan tarvitsevan oppilaskohtaista tukea siirryttäessä alakoulusta yläkouluun, tehdään yläkoulussa tarvittaessa ja viipymättä uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös hyödyntäen alakoululta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja. Uusi arviointi, suunnitelma ja päätös tehdään, mikäli oppilaan tuen tarpeessa ja tarvittavien tukitoimien järjestelyissä tapahtuu muutoksia.

Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös tehdään luvuissa 7.4.1.–7.4.3. kuvatun mukaisesti.

Ryhmäkohtaiset yleiset sekä tarvittavat yksilölliset siirtopalaverit järjestetään hyvissä ajoin kevätlukukaudella tulevan lukuvuoden resurssien, ryhmien ja tukitoimien suunnittelun pohjaksi. Ajankohta täsmennetään yksikkökohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa ja vuosikellossa.

Ryhmää koskevien siirtopalaverien järjestämistä koordinoi lähettävän ryhmän opettaja. Siirtopalaveriin osallistujat sovitaan keväällä hyvissä ajoin ennen palaverien ajankohtaa.

Oppilaskohtaiset siirtopalaverit järjestetään tukitoimia tarvitsevien oppilaiden osalta moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti. Yksilöllisten siirtopalaverien järjestämistä koordinoi oppilaan opettaja. Oppilaalle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua oppilaskohtaiseen siirtopalaveriin.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Oppilaan siirtyessä yläkoulusta toiselle asteelle ryhmä- tai oppilaskohtaista tukea saaneiden oppilaiden opetuksen järjestämiseksi välttämätöntä tietoa voidaan siirtää jatko-opintopaikkaan. Tiedonsiirtoa koordinoi oppilaanohjaaja tehden yhteistyötä luokanvalvojan sekä oppilasta opettavien opettajien kanssa.

Perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (VALO) perusopetukseen tai toiselle asteelle

Myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttävät hyvää koulujen välistä yhteistyötä erityisesti siirtymävaiheissa. Opetuksen järjestäjä voi haluamassaan laajuudessa järjestää maahanmuuttotautaisille oppilaille perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma Wilmaan. Opinto-ohjelma on sujuvassa siirtymässä välttämätön tieto.

Opinto-ohjelman laatii oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän varmistaa opinto-ohjelman sekä muiden opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen siirtymisen vastaanottavalle opettajalle tai vastaanottavan yksikön vastuuhenkilölle tämän opetussuunnitelman ja sen koulun käytännön mukaisesti, jonka alaisuudessa perusopetukseen valmistava opetus hallinnollisesti toimii. Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen ja opinto-ohjelman laatiminen on kuvattu tarkemmin *Lieksan kaupungin perusopetukseen valmistavan opetuksen (VALO) opetussuunnitelmassa*.

Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen alkaessa on tiedossa, tai sen aikana ilmenee oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle hänelle parhaiten soveltuvalla tavalla. Silloin, kun oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, ettei oppilasta voida perusopetuksen alkaessa riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetukseen siirtymistä.

Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointi tämän opetussuunnitelman mukaisesti hyödyntäen erityisopettajan konsultaatiota sekä monialaista ja tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä. Siirtymävaiheessa huomioidaan, että suomen kielen heikko osaaminen tai puutteelliset opiskelutaidot esimerkiksi rikkonaisen kouluhistorian vuoksi eivät ole perusteita oppilaskohtaisille tukitoimille.

Tiedonsiirtoon liittyviä yleisiä käytänteitä

Kaikissa siirtymissä tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma voidaan tarvittaessa tehdä lähettävän ja vastaanottavan tahon yhteistyönä moniammatillisesti/monialaisesti.

Huoltajia ja lasta/oppilasta ohjeistetaan siirtymävaiheisiin liittyvissä käytänteissä sekä tarvittaessa hakemuksissa, kuten perusopetuksen aloittamisen aikaistaminen tai myöhentäminen.

Oppilaan siirtyessä toiseen ryhmään, yksikköön tai toisen opetuksen järjestäjän kouluun, voidaan tarvittaessa järjestää tiedonsiirtopalaveri, jossa siirretään opetuksen järjestämiseksi välttämättömiä tietoja toteutetuista/tarpeellisista ryhmäkohtaisista tukitoimista.

Yksilölliset lapsi-/oppilaskohtaiset siirtopalaverit järjestetään tukitoimia tarvitsevien sekä pidennetyn/varhennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten osalta moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti.

Erityisopettajat osallistuvat yhteistyössä vastuuhenkilöiden kanssa tuen tarpeen arviointeihin ja tuen toteuttamisen suunnitteluun sekä siirtopalaveriiniin tarvittaessa ja konsultoiden.

Asiakirjojen siirtäminen ja arkistointi

Asiakirjojen arkistoinnissa toimitaan lainmukaisesti ja Lieksan kaupungin sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Opetuksen ja tukitoimien järjestämisen kannalta oleelliset oppilasta koskevat asiakirjat ja viimeisimmät asiantuntijalausunnat siirretään oppilaan tulevaan opiskeluyksikköön sovittujen käytänteiden mukaisesti. Asiakirjojen siirtämistä koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän vastaa siitä, että asiakirjat tulee toimitetuksi lähettävän yksikön käytänteiden mukaisesti eteenpäin.

Lieksan kaupungin sisällä siirryttäessä toiseen yksikköön pedagogiset asiakirjat siirtyvät Wilmassa.

Palautelomake lapsen esiopetusvuodesta ja Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma siirtyvät Wilmassa lapsen tulevalle opettajalle. Lähettävä taho kirjaa lähetettävät asiakirjat Wilmaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Daisystä tulostettu sähköinen Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) sekä Palaute varhaiskasvatuksesta esiopetukseen –lomake arkistoidaan varhaiskasvatusyksikön arkistoon.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän kouluun, toimitetaan oppilaan pedagogiset asiakirjat tulosteena uuteen kouluun. Oppilas- ja opiskeluhooltolain mukaisten asiakirjojen lähettämiseen pyydetään huoltajalta kirjallinen tiedonsiirtolupa. Asiakirjojen siirtämistä koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän vastaa siitä, että asiakirjat tulee toimitetuksi koulun käytänteiden mukaisesti eteenpäin.

Lähettävä taho pyytää aina tiedonsiirtoon huoltajan luvan silloin, kun kyseessä on oppilas- ja opiskeluhooltolain mukaisten asioiden siirtäminen.

Mikäli jokin oppilaan varhaisimmista asiantuntijalausunnoista ei ole enää merkityksellinen opetuksen ja tukitoimien järjestelyille, se palautetaan siirtymävaiheessa huoltajalle.

Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Lapsen esiopetuksen alkua varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsi tarvitsee enemmän aikaa esi- ja perusopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Myös kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn vaikuttava pitkäaikaissairaus voi olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen.

Varhennettu oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aiemmin eli sinä vuonna, kun lapsi täyttää 6 vuotta. Esiopetus 6-vuotiaana kuuluu oppivelvollisuuteen. Lapsella on tällöin oikeus saada esiopetusta myös sinä vuonna, jona hän täyttää 5 vuotta.

Varhennettu oppivelvollisuus kuvattu tarkemmin *Esiopetuksen opetussuunnitelman* luvussa 5.5.1.

Varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioinnin ja lapsen edun mukaisen koulupolun suunnittelun yhteistyön käytännöt ja vastuut

Tuen tarpeiden ja oppimisen edellytysten kokonaiskuvan saamiseksi sekä varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioimiseksi lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvynrajoitetta tarkastellaan eri näkökulmista.

Arviointia tehdään yhteistyössä moniammatillisesti ja monialaisesti.

Arviointia ja päätöstä tehdessä hyödynnetään oppilas- ja opiskelulain mukaisesti lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia ja lääketieteellisiä lausuntoja ja/tai terveydenhuollon aiempia tai arvioinnin aikana tehtyjä näkemyksiä lapsen tilanteesta.

Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta.

Hallintopäätöksen valmistelussa sekä lapsen edun mukaisen oppimisen polun suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa.

Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioinnin, päätösprosessin ja lapsen koulupolun suunnittelun ja toteutuksen aikana. Lapsen ryhmän vastuuopettaja ohjeistaa huoltajia prosessissa.

Varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arviointi tehdään siihen tarkoitettulle lomakkeelle ja sitä koordinoi lapsen ryhmän vastuuopettaja.

Yhteistyössä laaditun asiakirjan laatimista koordinoi lapsen ryhmän opettaja varmistaa tarvittavien asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle varhaiskasvatus-/esiopetusyksikön käytänteiden mukaisesti.

Huoltajan ja lapsen hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös tehdään tukea koskevan tarpeen arvioinnin perusteella hallintolain ja Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti.

Hallintopäätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alettua.

Varhennetun oppivelvollisuuden lapsen perusopetuksen myöhentäminen

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain erityisen painavasta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Siirtymävaiheessa arvioidaan moniammatillisesti ja monialaisesti

- lapsen suoriutumista oppimäärän tavoitteista
- lapsen opetukseen osallistumisen edellyttämiä tukitoimia
- lapsen tarkoituksenmukaista opetuksen järjestämistä

Lapsella on oikeus tarvittaessa

- ryhmä- ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin
- perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen
- toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen

Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä. Opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös tehdään vastaanottavalla taholla viipymättä hyödyntäen lähettävältä taholta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja.

Siirtymävaiheen periaatteet esiopetuksesta perusopetukseen on kuvattu sekä *Esiopetuksen opetussuunnitelmassa luvussa 5.1.2.* että *Perusopetuksen opetussuunnitelmassa 7.8.*

Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös on kuvattu *Esiopetuksen opetussuunnitelman luvuissa 5.3.1.-5.3.3.* ja *Perusopetuksen opetussuunnitelman luvuissa 7.4.1.-7.4.3.*

Peruopetuksen aikaistaminen tai myöhentäminen

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Opetuksen järjestäjä voi huoltajien hakemuksesta myöntää luvan perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin.

Huoltajan tulee toimittaa perusopetuksen aikaistamista tai myöhentämistä koskeva hakemus ja asiantuntijalausunnat opetuksen järjestäjän ilmoittamalla tavalla sinä vuonna, kun perusopetus olisi tarkoitus aloittaa (aikaistaminen) tai alkamassa (myöhentäminen). Hakemukset liitteineen toimitetaan samassa yhteydessä ilmoitettuun osoitteeseen.

Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä aikaisemmin (6-vuotiaana)

Oppilaan huoltajat voivat hakea lapselleen oikeutta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologien ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoriutua opiskelusta. Hakemukseen on liitettävä psykologin lausunto tai tarvittaessa lääketieteellinen lausunto.

Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin (8-vuotiaana)

Huoltajat voivat hakea lapselleen oikeutta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin, jos se on lapsen edun mukaista. Hakemukseen on liitettävä psykologinen tai lääketieteellinen selvitys perusopetuksen myöhemmän aloittamisen perusteista.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten sekä ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain erityisen painavasta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Lapsen varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen ryhmän vastuuopettaja ohjeistaa tarvittaessa huoltajia lapsen poikkeavan perusopetuksen aloittamiseen liittyvässä hakuprosessissa sovituin käytäntein.

Huoltajan ja oppilaan hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Päätökset perusopetuksen poikkeavasta aloittamisesta tehdään hallintolain ja Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti.